
Příprava, kariérní systém a odměňování učitelů ve Velké Británii

Václav Masner

Motivace

Britské školství se od kontinentálního liší v mnoha aspektech, proto cílem tohoto textu je přehledně shrnout systém britského školství, popsat cesty, jak se člověk může stát učitelem, zmapovat strukturu učitelské populace a zjistit, jaké mají britští učitelé místo v lokální společnosti.

Struktura britského školství

Vzdělávací systém i jeho řízení se liší v jednotlivých částech Spojeného Království. Základní školy jsou jak státní (state schools) tak soukromé respektive nezávislé (independent schools), přičemž asi třetina škol je církevních (faith schools). Církevní školy jsou z většiny Anglikánské, následované Římskokatolickými. Nezávislé školy vzdělávají okolo 6% britských žáků¹ a mají dlouhou tradici. Nejstarší z nich byly založeny už na přelomu 6. a 7. století. Studium na státních školách je financováno centrálně, na soukromých/nezávislých školách se platí školné. Žáci jsou ve třídách podle věku, většinou dívky a chlapci dohromady. Ve většině škol existuje povinnost nosit školní uniformy (dle Wikipedie přes 90% škol v Anglii je vyžaduje). Výuka většinou nezačíná v osm, ale později.

V Anglii a Walesu není maximální velikost třídy pro nejmladší žáky centrálně regulována, nicméně platí, že jeden kvalifikovaný učitel by měl učit 30 a méně dětí. Ve Skotsku a v Severním Irsku je u vyučovacích hodin s praktickou výukou (například Informatika, Biologie, Chemie, Fyzika) platný limit maximálně 20 studentů.² Přesto má Británie jedny z největších tříd v rámci OECD, (viz Graf 2).

Vzdělávání je povinné pro děti ve věku od 5 do 16 let pro všechny země v rámci Spojeného Království³, přičemž horní hranice byla pro žáky (pouze) v Anglii v posledních letech postupně navyšována. Před rokem 2013 byla 16 let, v letech 2013-2014 se zvýšila na 17 let a od roku 2015 může žák ukončit školní docházku nejdříve na konci školního roku, kdy dosáhl 18 let.

V Anglii žáci ve věku 16 -18 let mají možnost volby mezi

- úplnou školní docházkou
- vyučením s praxí (apprenticeship) nebo odbornou stáží (traineeship)
- nebo kombinací práce s částečným vzděláváním

¹ Independent School Council <https://www.isc.co.uk/research/>

² School Admissions code https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1001050/School_admissions_code_2021.pdf

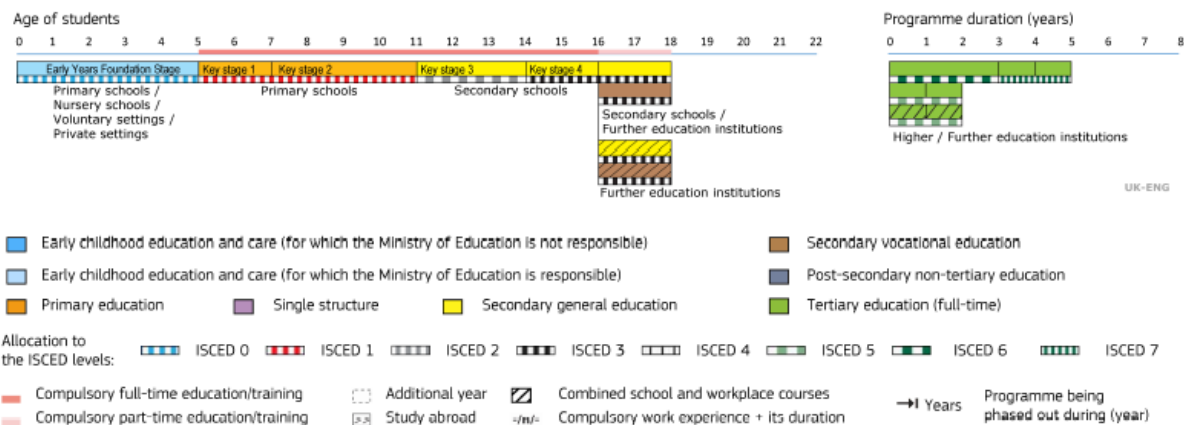
³ GOV.UK School leaving age <https://www.gov.uk/know-when-you-can-leave-school>

Systém studia je rozdělen do 5 stupňů (Key Stages, dále KS):

- KS 1 (Infant School) + KS2 (Junior School) = Primary school
- KS 3 + KS4 = Secondary school,
 - dělí se na Comprehensive Schools a Grammar Schools (pro akademicky zaměřené)
 - KS4 je zakončen zkouškou GCSE (General certificate of secondary education)
- KS 5 = Tertiary education.

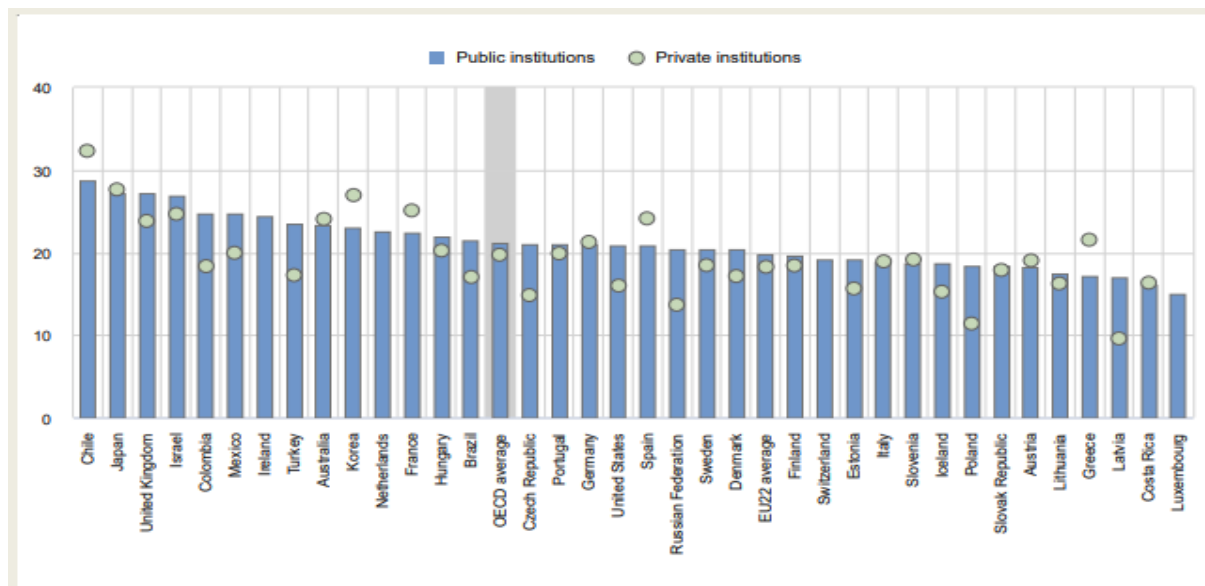
Graf 1: Znárodnění systému výuky v Anglii⁴

United Kingdom – England – 2020/21

Source: Eurydice 2020/21

Graf 2: Průměrná velikost třídy v primárním stupni vzdělávání (OECD srovnání 2019)⁵.

⁴ EURYDICE https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/united-kingdom-england_en

⁵ OECDiLibrary - Education at Glance 2021 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/e2f6a260-en.pdf?expires=1654442803&id=id&accname=guest&checksum=1FF93CB7581897100E42D9C86D7B1CAA>

Financování systému vzdělávání

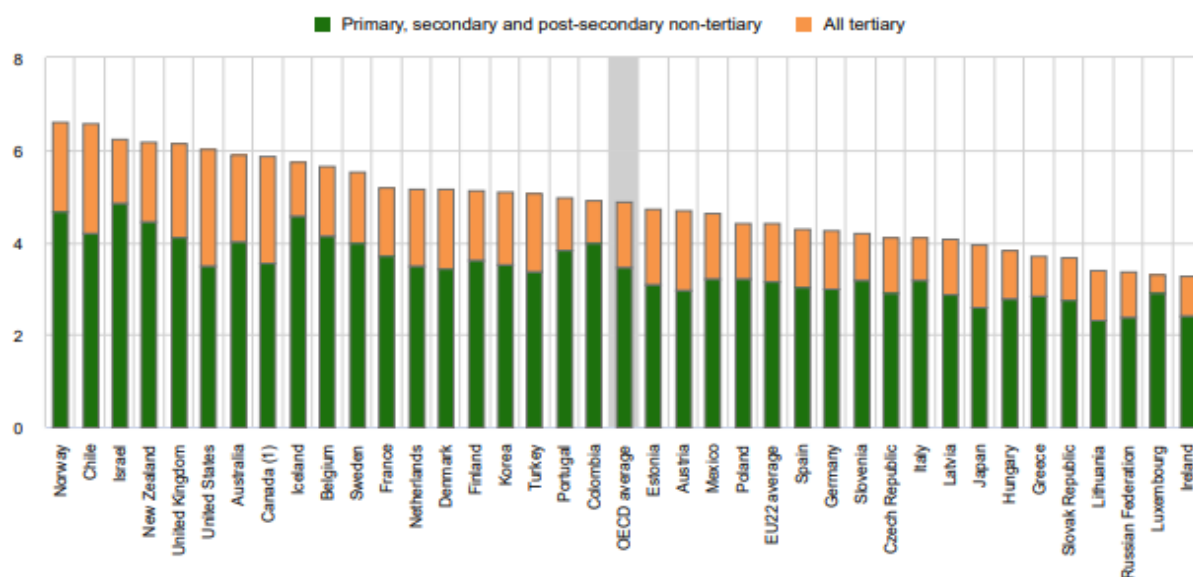
Dle dostupných dat OECD (rok 2018)⁶ investuje Velká Británie do vzdělávání větší podíl veřejného rozpočtu než je průměr OECD i EU22.

Tabulka 1: Public expenditure on education as a percentage of total government expenditure

	Education			
	Primary	Secondary	Tertiary	Total
UK	4.00%	4.30%	2.80%	11.10%
OECD average	3.40%	4.30%	2.20%	9.90%
EU22 average	2.70%	4.10%	1.80%	8.60%

Stejně tak při srovnání výdajů na vzdělávání ku hrubému domácímu produktu se Velká Británie umísťuje vysoko nad průměrem OECD.

Graf 3: Srovnání podílu výdajů na vzdělávání na hrubém domácím produktu (2018)⁷

Požadavky na vzdělání učitelů

Podmínkou pro práci kvalifikovaného učitele na většině státních škol je získání oprávnění Qualified Teacher Status (QTS) dokončením programu Initial Teacher Education (ITE)⁸. K tomuto cíli vede hned několik cest. Je možné standardně dosáhnout QTS na Univerzitě v programu zaměřeném na pedagogiku. Pokud se už jedná o absolventa bakalářského oboru, který se chce (re)kvalifikovat na učitele, tak je možné dodělat si učitelský kurz ve formě postgraduálního studia PGCE (Postgraduate Certificate in Education) nebo PGDE (Postgraduate Diploma in Education and Leadership). Zároveň je ale nutné mít úspěšně absolvovanou závěrečnou zkoušku na střední škole (GSCE) nejhůře za „C“

⁶ OECDiLibrary - Education at Glance 2021 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/0fab223e-en.pdf?expires=1654440913&id=id&acname=guest&checksum=0CFF753A384B4BE4B75004FB93C88422>

⁷ OECDiLibrary - Education at Glance 2021 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/b9aab803-en.pdf?expires=1654443047&id=id&acname=guest&checksum=5F4C942812DEC49C51F634495662EBC5>

⁸ Universities and Colleges Admissions Service <https://www.ucas.com/teaching-in-the-uk>

(respektive grade 4 podle nového systému známkování zavedeného v roce 2017 v Anglii) z anglického jazyka a matematiky (či předmětu ekvivalentního pro budoucí výuku). Pro učitele na „primary school“ je zapotřebí i GSCE na úrovni nejhůře „C“ v oblasti Science. Pro doplnění kvalifikace učitele pro výuku předmětu na secondary school je samozřejmě nutností, aby předešlé absolvované univerzitní vzdělání s tímto předmětem souviselo. V jednotlivých částech Británie se podmínky mírně liší (například ve Walesu stačí GSCE grade B/5 z anglického jazyka a matematiky pro výuku některých předmětů na secondary school). Postgraduální studium je placené, ale jsou poskytována automatická stipendia v případě některých žádaných předmětů (např. matematika, fyzika, chemie, informatika), které alespoň z části dotují školné.⁹

Existují ještě alternativní cesty jak statut QTS získat. Pokud někdo pracuje jako nekvalifikovaný učitel a má tedy vystudovanou vysokou školu a dostatečnou praxi ve školství, může prostřednictvím typicky 12-ti týdenního programu zvaného The Assessment Only route získat QTS. Další možností je dvouletý program The Teach First Leadership Development Programme, kdy po pěti týdenním tréninku začíná účastník učit jako nekvalifikovaný učitel podporován mentoringem a tutoringem na dané škole. Program se zaměřuje na školení výjimečných učitelů pro výuku na náročných školách. Kombinuje rozvoj vedení a školení učitelů a dává uchazečům šanci stát se inspirativním lídrem ve třídách, které to nejvíce potřebují. Absolvování programu vede k získání PGDE a tak i možnosti získat QTS.

Zájemci o učitelství také musí doložit trestní bezúhonnost. V nestátních školách je možné učit bez statutu QTS, ale je nespornou výhodou ho mít.

Demografická struktura populace učitelů

Dle výsledků průzkumu TALIS (Teaching and Learning International Survey, 2018) je průměrný věk učitele v Anglii 39 let.¹⁰ Věková struktura učitelů i podíl žen se liší dle stupně vzdělávání, viz následující 2 tabulky zkonstruované dle dat OECD¹¹

Tabulka 3: populace učitelů dle věku

věk učitele	Education level				Total
	Pre-Primary	Primary	Secondary	Tertiary	
do 30 let	26%	29%	19%	8%	20%
30-39 let	28%	32%	32%	24%	31%
40-49 let	26%	23%	25%	28%	25%
50-59 let	17%	13%	18%	27%	18%
nad 60 let	4%	2%	5%	13%	6%

Tabulka: populace učitelů dle pohlaví

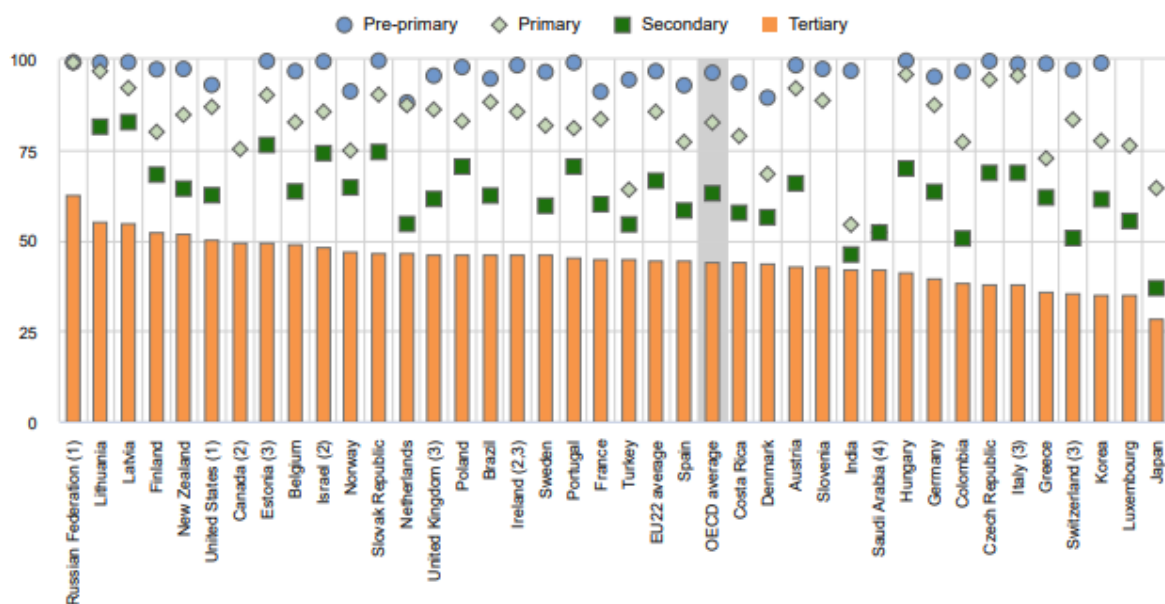
pohlaví učitele	Education level				Total
	Pre-Primary	Primary	Secondary	Tertiary	
Žena	96%	86%	61%	45%	68%
Muž	4%	14%	39%	55%	32%

⁹ Education GOV.UK <https://getintoteaching.education.gov.uk/funding-your-training>

¹⁰ OECD Teaching and Learning Int. Survey https://www.oecd.org/education/talis/TALIS2018_CN_ENG.pdf

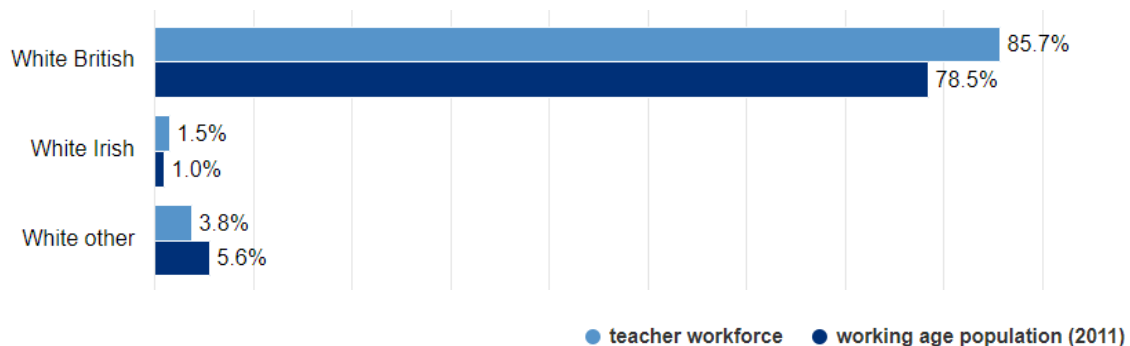
¹¹ UK Data Service - OECD Education at Glance – Distribution of teachers by age and gender https://stats2.digitalresources.jisc.ac.uk/Index.aspx?DataSetCode=EAG_PERS_SHARE_AGE#

Graf 4: Podíl žen v učitelském sboru pro jednotlivé úrovně vzdělávání v mezinárodním srovnání (2018)¹²

Dle dostupných údajů z roku 2019 je v učitelském sboru je nadprůměrné zastoupení Britů bílé pleti a 85,7% oproti jejich zastoupení v populaci v ekonomicky aktivním věku 78,5%.¹³

Graf 5: Podíl učitelů bílé pleti

Kariérní růst a pracovní i platové podmínky a postavení učitelů v Britské společnosti

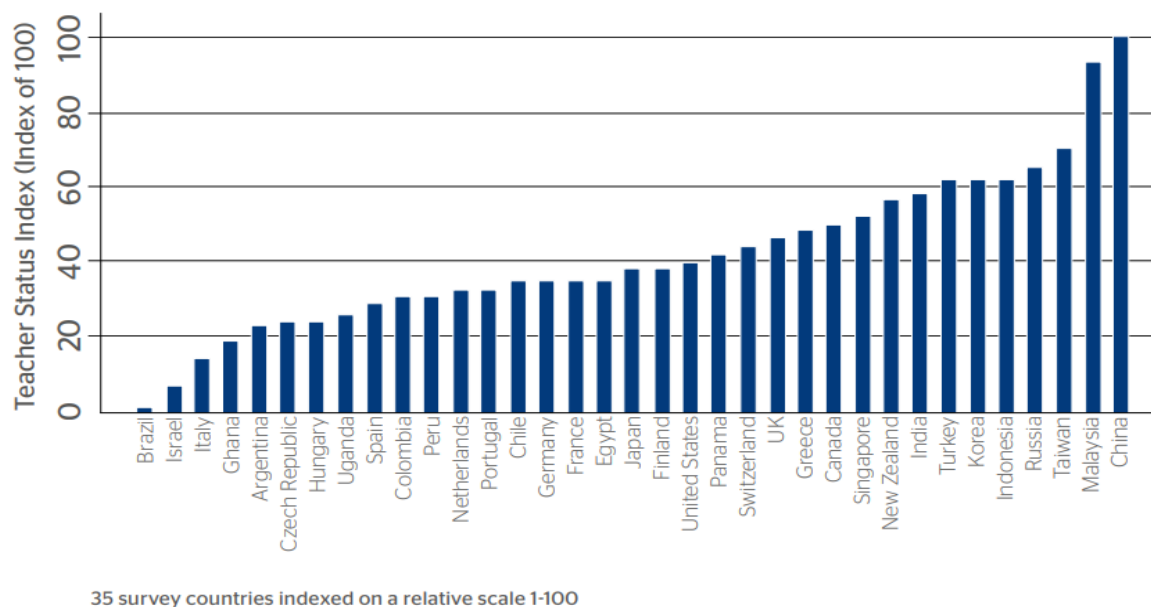
Z dat prezentovaných v předchozí kapitole lze soudit, vzhledem k poměrně příznivě vysokému podílu mladých učitelů i zastoupení obou pohlaví, že učitelská profese je poměrně atraktivní. Bohužel jsem nenašel příliš relevantních a důvěryhodných průzkumů na toto téma. Jeden výjimku bych ale zmínil.

¹² OECDiLibrary - Education at Glance 2021 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/892d714e-en.pdf?expires=1654442525&id=id&accname=guest&checksum=119F8CE625B315076996EC4DF99ACD63>

¹³ GOV.UK - School teacher workforce <https://www.ethnicity-facts-figures.service.gov.uk/workforce-and-business/workforce-diversity/school-teacher-workforce/latest>

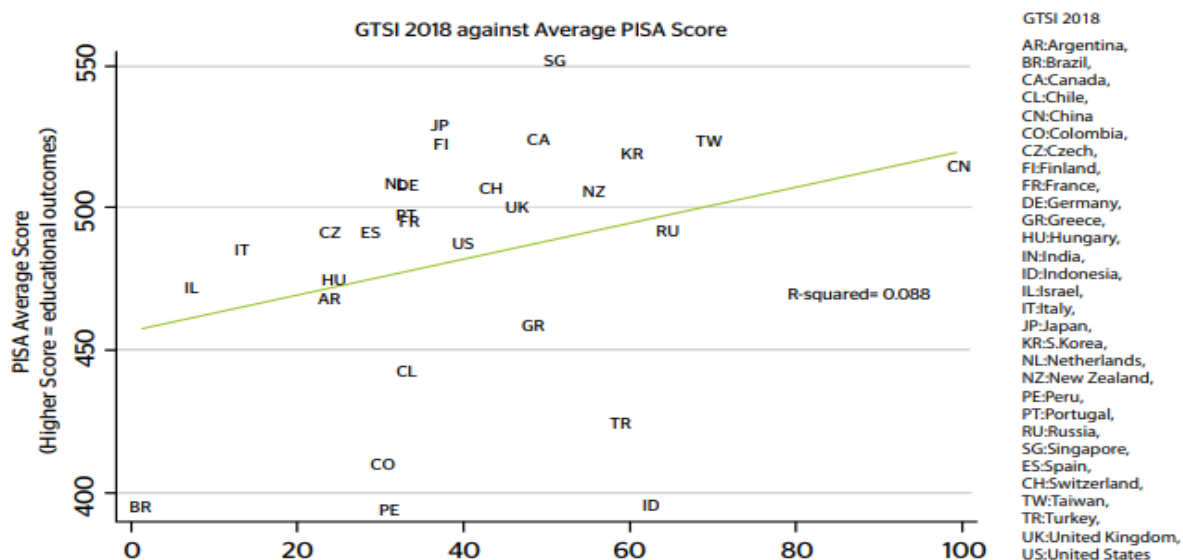
Global Teacher Status index (GTSI) ¹⁴ z roku 2018 porovnává výsledky průzkumu sociálního statutu učitelů ve společnosti v 35 zemích. Detaily metodologie indexu lze najít přímo ve studii uvedené níže ve zdrojích. Výstupem je index (škály 0-100) hodnotící postavení učitelů v jednotlivých zemích. Velká Británie v něm dosahuje jednoho z nejvyšších výsledků v rámci západních zemí.

Graf 6: Výsledky GTSI (2018)

Studie se také zabývala souvislostí postavení učitelé profese (GTSI skóre) s výsledky testování studentů (průměrné skóre v PISA), kde prokazuje mírnou pozitivní závislost.

Graf 7: závislost výsledků GTSI a PISA

¹⁴ GLOBAL TEACHER STATUS INDEX 2018 <https://www.varkeyfoundation.org/media/4867/gts-index-13-11-2018.pdf>

V této kapitole se dále zaměřím na pracovní a platové podmínky učitelů v Anglii a Walesu. Jednotlivé školy mají vlastní platové tabulky, závislé na výkonu nikoliv na délce praxe. Učitelé, kteří dosáhnou seniorní úrovně, poskytují vyšší úrovně standardů výuky, vezmou na sebe dodatečné zodpovědnosti, poskytují mentoring, vedou katedry nebo úzce spolupracují na vedení školy, mohou být zařazeni do vyšších platových tříd.

Roční platové podmínky jsou v tomto ohledu následující¹⁵:

- Začínající učitel v závislosti na tom, kde učí, si vydělá v rozmezí £25,714 - £32,157.
- Pro nekvalifikované učitele se platy pohybují v rozmezí
 - £19,613- £33,410 pro Londýn a
 - £18,419 - £28,793 pro zbytek Anglie a Walesu
- Pro kvalifikované učitele se tabulkové platy pohybují v rozmezí
 - £26,948 - £42,624 pro Londýn a
 - £25,714 - £36,961 pro zbytek Anglie a Walesu.
- Pro seniorní učitele se roční tabulkové platové ohodnocení pohybují v rozmezí
 - £39,864 - £50,935 pro Londýn a
 - £38,690 - £41,604 pro zbytek Anglie a Walesu.
- Pro výjimečně schopné učitele poskytující podporu a mentoring ostatním kolegům
 - £43,750 - £72,480 pro Londýn a
 - £42,402 - £64,461 pro zbytek Anglie a Walesu.
- Pro ředitele škol pak v rozmezí
 - £48,901 - £125,098 pro Londýn a
 - £47,735 - £117,197 pro zbytek Anglie a Walesu.

Začínající učitelé (tzv. early career teachers, ECT) mají k dispozici extra podporu během prvních dvou let praxe v podobě příplatků a tréninků na rozvoj pedagogických dovedností a přidělení mentora.

Učitelé mají více volných dní než pracovníci mnohých dalších profesí. Učitelé na plný úvazek pracují 195 dní v roce, pro porovnání ostatní kancelářské profese pracují v průměru 227 dní.

Dle National Office for Statistics byl v roce 2021 průměrný roční plat profesionála ve školství (£42,089) o 10% vyšší než průměrný plat zaměstnance v britské ekonomice (£38,131) při pohledu na plné úvazky.¹⁶

¹⁵ Education GOV.UK - salaries and benefits <https://getintoteaching.education.gov.uk/salaries-and-benefits>

¹⁶ Office for National Statistics - Earnings and hours worked, occupation 2021 <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/earningsandworkinghours/datasets/occupation2digitsocashetable2>

Ostatní zdroje

Kromě zdrojů uvedených přímo v poznámkách pod čarou bylo čerpáno z následujících:

[17] Teach In Scotland <https://teachinscotland.scot/become-a-teacher/>

[18] Department of Education – Northern Ireland <https://www.education-ni.gov.uk/articles/pupils-and-classes>

[19] National Association of Schoolmasters Union of Women Teachers <https://www.nasuwat.org.uk/advice/in-the-classroom/class-sizes.html>

[20] Prospects – teacher training and education <https://www.prospects.ac.uk/jobs-and-work-experience/job-sectors/teacher-training-and-education>

[21] otevřený zdroj - wikipedia https://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_the_United_Kingdom

[21] otevřený zdroj - encyklopedia [https://wikijii.com/wiki/independent_school_\(united_kingdom\)](https://wikijii.com/wiki/independent_school_(united_kingdom))